

Изази суботом.

Цијена:

За ЦРНУ ГОРУ на годину 4 ф.,  
за по године 2 ф., на четврт  
године 1 ф.За АУСТРО-УГАРСКУ, БОСНУ  
и ХЕРЦЕГОВИНУ на годину 6  
ф., на по године 3 ф., на четврт  
године 1 ф. 50 новч.За све остале земље годишње  
20 фран. у алату, на по године  
10 фран., на четврт год. 5 фран.

# ГЛАС ЦРНОГОРЦА

Л И С Т ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

Претплата шаље се поштанском  
универзитетском посредном админис-  
трацији „Гл. Црног.“ на Цетиње,  
или отправитијима новина на  
коју драго пошту; у коме је на-  
ручнице, може се претплатити  
код г. *Петра Рамадановића*, кња-  
зи. агента у Котор и Дописи се  
шаљу уредишћу. Рукописи се  
не враћају.

За огласе плаћа се: за  
сваку рочицу или за број од пет  
цифара по 3 новчића за први  
пут, а за сваки даљи пут по 2  
новчића.

## ВИДОВ-ДАН 1896.

Прохујало је пет вјекова од  
тужнога косовскога Видовдана,  
— од коначне пропасти српске  
Царевине, — од оног славног  
јуначког мегдана на Косову, где се  
је ондашњи Господар Зете,  
Ђурађ Страшимировић, у народ-  
нијем пјесмама названи бан Стра-  
хња, борио раме уз раме са  
својим тастом, посљеднијем пре-  
ставником цјелокупности срп-  
скога народа, кнезом Лазаром.

Дух јединства и снага живо-  
тна народа српскога и побједије  
онога страшнога пораза још су  
се дивовски борили читаво сто-  
љеће са ондашњијем црпнијем  
приликама.

Кад је посљедњи Балшић,  
Ђурађ III, преминуо код свога  
ујака Деспота Стефана у Кру-  
шевцу, Деспот пиље на упра-  
жњени зетски престо Ђурђа  
Бранковића. Послије смрти Де-  
спота Стефана, који није имао  
мушкога наслједства, по његовој  
посљедњој вољи, српскијем Де-  
спотом постаје Ђурађ Бранко-  
вић, који тако убрзо оставља зетски  
престо, на који долази Стефан  
Црнојевић.

И отада, оставши Иванко-  
говина, данашња Црна Гора, уса-  
мљена независна српска држа-  
вина, престаје свака свеза из-  
међу српског Подунавља и По-  
морја, све док је славни Кара-

ђорђе развио заставу слободе у  
Шумадији, одишта не без добро-  
творног утицаја претходнијех по-  
бједа црногорског оружја, које је  
бранило и обранило косовске ама-  
нете, склоњене под Ловћеном.

Отада је било свеђе братског  
споразума између Црне Горе,  
ове историјске српске државице  
и новоослобођене Србије; особито  
за вријеме бесмртнога Књаза  
Михајила тај је споразум био  
врхунац свој постигао, тако да  
је његова мученичка смрт једна-  
ком тугом била оплакана на  
Цетињу као у Биограду.

Иза тога пораза долази Видов-  
дан 1876, који наоди Србију и  
Црну Гору у братском савезу,  
готове да се вијну у нераван бој  
са великом турском царевном  
за слободу своје подјармљене  
браће. Прије двадесет година на  
Видовдан Књаз Никола издао је  
ону знамениту ратну проклама-  
цију, којом позивље Херцеговце  
под свој никад непобјеђени бар-  
јак. То је први радосни Видовдан  
послије онога косовскога.

Удружено српско оружје  
Црне Горе и Србије борило се  
тада храбро и одважно; та неје-  
днака света борба својом вели-  
кодушностију образовани је сви-  
јет задивила, а братску Русју  
у помоћ на бојно поље изазвала.

Ма како се судило о оном  
великом нашем рату, услед велике  
неправде берлинског конгреса,  
по којој су се други користовали  
нашијем великодушностијем пожр-

твовањем и пашнијем јунаштвом,  
из оне крви српске, што је на-  
топила толико бојнијех пољана,  
кад-тад никнуће боља будућност  
раскомаданог српскога народа!

За ту будућност не ради срп-  
ски народ од јучер, него од Ко-  
сова, што је најбољи доказ његове  
животне снаге и непокорљивог  
духа.

Непријатељи те наше боље  
будућности то добро виде, и за  
то су највише рачунали на неспо-  
разум између Биограда и Цети-  
ња; али су се у томе рачуну  
тешко преварили.

Његово Височанство Књаза  
Николу, Господара никад непо-  
корене Црне Горе, данас доче-  
кује у својој престолници Њего-  
во Величанство Краљ нове Срби-  
је Александар I. у братски за-  
грљај, и сва његова краљевина  
налије у радости истој, којом је  
Црна Гора испратила на тај  
срећан пут свог обожаваног  
Оца и Владоца.

Нема Србина који тај брат-  
ски загрљај, сузама на очима,  
не благосиље, гледајући у њему  
почетак нове епохе у животу  
народа српскога.

Овај епохални догађај прет-  
вара од данас тужни косовски  
Видовдан у најрадоснији српски  
дан, а добри геније народа српско-  
га, овог петстољетног мученика,  
бдиће да се данашња свесрпска  
радост никад не помути.

## Л И С Т А К „ГЛАСА ЦРНОГОРЦА.“

У Л Ц И Њ

као морско купатило и приморска клима-  
тична станица

Од д-ра П. Миљанића.

Са прширењем земљишта након по-  
сљедњег рата умножиле су се и културне  
потребе Црне Горе. Излаз на Јадранско  
море дао је виши полет народном животу:  
отворио нашој трговини нове, слободније  
путеве; оснажио вјековне тежње и народна  
надања. Међу осталим, нашим лекару и  
народном здрављу дата је могућност, да  
се у својој земљи користе морем и њего-  
вим моћним лековитим својствима. Ријетко  
се сад црногорски болесник обраћа емпи-  
рици: Иличковићима, Саву и Радовану  
Кучима, Медиговићу, Лаквићу и др., но  
тражи болнице и учене, државом плаћене  
лекаре, те многи, особито имунији, по-  
слуша, кад му се по потреби савјетује да  
лети оде на наша морска купатила, а зими  
да потражи благо приморско поднебје.

Бар (Antivari) са својим широким  
заливом, богатом маслином околином, и  
својом близином средини, има велику важ-  
ност за економни живот Црне Горе. Улцињ  
пак, због своје лепоте и законитости од  
вјетрова и због нитомане, привлачи пажњу  
највише са стране Игјијене и практичне  
Медицине.

Како сам с породичном претприлог  
љета провео један мјесец у Улцињу ради  
морских бања, и познао тај крај из личног  
посматрања, мислим, да не ће бити сувишно,  
ако читаоце књижевног органа српских  
лекара бар површно упознам са овим  
нашим прекрасним приморјем.

Најприје ћу изнијети сувремене иги-  
јенско-терапеутске погледе на морску кли-

му и морска купатила у опште, па онда  
покушати да изнесем неколико црта о  
приморском граду Улцињу, о његовом див-  
ном заливу и околини.

I.

При употреби морских купатила и  
бањању на мору, осим других споредних  
игијентских и психичких услова (као про-  
мјене начина живота и режима, дужег  
бањања и кретања на чистом ваздуху,  
уклањања од домаћих брига, спокојства и  
одмора иза свакодневног рада и занимања,  
долазка у друге прилике) главни утицај  
имају ове чињенице:

1.) Морска клима. Што на мору нема  
јаких промјена температуре, нема такве  
разлике у топлоти између љета и зиме,  
днели и ноћи, као на суку, зависи од тога,  
што се водена маса, као рђав топлоноша,  
у упоређењу с коном теже загријева,  
али и спорије расхлађује. Водена испаре-  
ња и чешћи облаци на обалама доприносе,  
да се ваздух сувише не загрије, нити  
много расхлади, нити осуши. Он је над  
површином мора у непрестаном кретању:  
услед неједнаког загријевања земље и воде  
дувају непрестано вјетрови — дану с  
мора, а ноћу са сука. Под утицајем сун-  
чане свијетлости, испарења воде и покрета  
ваздуха у морској атмосфери има много  
озона, коме приписују оживљавајуће дјеј-  
ство мора. У морском ваздуху нема пра-  
шине ни продуката органске трулежи. Због  
таласања и вјетрова честице пулверисане  
соли могу се осјетити на далеко од морске  
обале по сланом укусу усница.

Осим тога и густина ваздуха на мору  
је свакако виша, него ли на копну, ма да  
се она мијења услед непрестаног колеба-  
ња воде и ваздуха.

2.) Физиолошко дјејство морског ваз-  
духа. Тијело поред мора губи више топ-

лоте, и да се човек не би непријатно  
осјећао, ваља му се поред мора толико  
одијевати, не даље на суку, ма да је јед-  
нака температура на оба мјеста. Венеке  
је на име чинио оваке опште: умтавши  
три боце у ланено, наумично платно и  
фланел посматрао је, за колико ће се  
времена охладити на извесни степен  
вода у њима, најприје поред мора, за тим  
унутра на копну, и најпосеје на алијским  
висинама. Он је при томе дошао до ненад-  
ног резултата: да је губитак топлоте по-  
ред мора најбржи. Даље је доказао, да се,  
судећи по увећању количини урата, убр-  
зава промет материје, тежина тијела расте,  
а да се број дисања и удараца била сма-  
њује. Све ове појаве, које наступају само  
при бањању у морском ваздуху без ку-  
пања, он објашњава покретом, густином и  
влажношћу морског ваздуха. У опште —  
на мору јавља се јачи анетиз, сан је ду-  
жи и мирнији, регулисана циркулација крви  
учвршћује и кожу и нервну систему. Мор-  
ска клима, као и морске бање, стишавају  
и кријене, тонизирају и одмарају уморни  
мозак културног човека.

3.) Температура воде. Средња топ-  
лота воде у љетње мјесеце износи од 22°  
до 27° С. у Средземном и Јадранском, 20°  
до 23° у Атланском Океану и Сјеверном  
Мору, а од 16° до 17° у Балтијском. Дјеј-  
ство морске воде одговара, дакле, хладним  
душенима. Од надражаја кожных живаца  
ниском температуром воде скраћују се ми-  
шићна влакна коже и крвних судови повр-  
шине тијела, те се кожа најези и побли-  
једи. Крв с површине појури у унутарње  
органе, у крупне судове, и препуни срце,  
које, раздражено масом крви, почне уси-  
љено радити и гонити крв ка периферији:  
кожа се изглади и поцрвени, настани ре-  
акција, јавља се топлота. Што је вода хлад-  
нија и субјект снажнији, тим је и реакција

## ИЗ МОСКВЕ.

Његово Височанство Господар одли-  
ковао је проф. Захарина, који је био поз-  
ван на консилијум у болници Књажев-  
ића Мирка, првијем степеном Данилова реда.  
Представивши се Његовом Височан-  
ству, да му изрази своју благодарност,  
проф. Захарин је за тимом управо Њего-  
вом Височанству сљедеће писмо, које до-  
носимо по московскијем листовима:

„Указано ми високо одличје ме-  
ни је драго, јер долази од главе брат-  
скога и вјернога Русији народа, —  
од војника, који је предводно свој на-  
род у најправеднији од свих ратова,  
у рат за отаџбину, на битке и на  
побједе, — од пјесника, који је праз-  
но узвишенијем пачином пјесничкијем  
тежње свога народа.

„Ова рочица благодарности, срдач-  
нога саосјећања према јуначкоме на-  
роду и високога уважавања према  
његовоме славном војни, вјенчаноме  
ловориком мача и лире, желим потвр-  
дити и дјелом: дознавши, да на Дани-  
ловом граду народ тешко болује од  
рђаве воде, а има тешкоћа, да прику-  
пи средства за водовод, која су про-  
рачуната на 15,000 рубаља, највећи-  
јем поштовањем прилажем у овом пи-  
сму ту суму на грађење означенога  
водовода. Боже чувај Црну Гору и  
њезинога Књаза!“

Њихова Височанства Књаз Никола и  
Насљедник Књаз Данило почастили су  
професора Захарина својом посетом.

Професор Захарин је цар руске на-  
уке.

Московски листови доносе извјештај  
о дочеку Његовог Височанства у српском  
подворју у Москви.

Његово Височанство са адјутантима  
Ђурковићем и Пејановићем дошао је у  
Подворје 30 маја пријед подна. Ту су га  
дочекали: Архиепископ виленски Герман,  
преставник антиохијске васеленске Па-  
тријаршије при крунисану, настојатељ  
српскога подворја архимандрит Кирил,  
настојатељ јерусалимскога подворја архи-  
мандрит Арсеније, настојатељ грчкога по-

јача. Тајна усјећа свију хидротерапевт-  
ских завода састоји се, на име, у довољ-  
ној реакцији послје студенних душана или  
купатила. Кад се сврши процедура, лекар  
у њима иде од пацијента до пацијента с  
кратким питањем: „Јесте ли се загријали,  
а јесте ли ви?“ Ако јесу, усјећех је постиг-  
нут. Напореда с увећањем топлоте множи  
се издвајање угљене киселине и потрош-  
ња киселина.

Ради купања важан је однонај темпе-  
ратуре ваздуха према води. У жарке љет-  
ње мјесеце и сунчане дане топлота ваз-  
духа премапа топлоту морске воде до 8°  
С., а у јесене мјесеце и облачне дане  
вода је топлија од ваздуха, особито јутром.  
Од тога зависи одређивање часова дана,  
кад се треба купати. Са колебањем тем-  
пературе морске воде чинио је посматрања  
др. Мевс близу Хага, и нашао је, да је  
средња Т. од јуна до октобра: у 6 часова  
јутра 14° С., а у подне 17° С. Темпера-  
тура површине воде диже се дакле на 3-5°  
у току дана.

4.) Ударци таласа и потрес органи-  
зма, што га они производе, јесу исто тако  
важна чињеница при купању у отвореном  
мору. На обалама океана, гдје има палиме  
(прилива) и осјеке (одлива) таласа има  
сваког дана, а у унутарњим морима њих  
има само кад дуна вјетар. Игра таласа  
врши енергично мибање, гичење и рас-  
тирање на површини тијела. Од умјереног  
заплускивања настава брже пријатна ре-  
акција. Тијело је при таквом заплускивању  
и одливању изложено највише дјејству  
час воде час ваздуха, и што је немирније  
море а температура ваздуха нижа од воде,  
тим је и дражње сеизитивних живаца  
јаче. Ко остане дуго, на још непокретан,  
под ударом таласа, у брзо осјети ломљаву  
и болове у свем тијелу и вртоглавицу.  
Кад дувају суви вјетрови с коина, и кад

дворја архимандрит Герасим и антијохискога подвора јеромонах Калает. Ту су били још: генерал Франасовић са члановима посланства Србије при крунисању и србијски посланик у Петрограду Михајловић, даље чланови узајамно-помагајућег словенског друштва у Москви и њаци из Србије и Црне Горе што уче у Москви.

Мноштво народа дочекало је Његово Височанство одушевљенијем усклицима, а са прве разлијегало се свечано звоњење. Кад је Његово Височанство узлегло у цркву, архимандрит Кирил поздравно га је следеном бесједом:

„Ваше Височанство, омиљени Господару! Прије пет година ја сам био срећан да у оном Подворју поздравим Твога брата, младог Краља Србије Александра I. По милости Божијој ја сам се сада удостојио да и Тебо дочекам, витешког владоца јуначке и братске Црне Горе, и да поздравим у овом истом храму — храму мира, љубави и братског сагласја.

„Дочекујући то добродошлицом, витешки Господару, ја се усуђујем из дубине душе подигнути ону дивну и знамениту молитву великоме светитељу и просвјетитељу нашега српскога народа, Св. Сави, која се недавно излила из твојих владалачких груди, — молитву која је обрадовала срца свијех Срба, и разгријала их новом надом у срећнију будућност: Светитељу Саво, који си измирио браћу, одакле је потекла сва срећа и ондашња величина српскога народа, ти бди и над слогом Господара братске нам Црне Горе Килаза Николе и његова брата младог Краља Србије Александра I.“

За тијем је слиједило молебствије, које се је завршило многољетним руском Цару Николи, црногорском Килазу Николи, и Краљу Србије Александру, на митрополитима црногорском Митрофану и србијском Михајлу.

Из цркве је Његово Височанство отпочинило у стану настојатеља подвора, где су му били претстављени престаници васељенских Патријаршија и чланови словенског узајамно-помагајућег друштва московског.

Ту су Његовом Височанству поднијели драгоцене иконе са краткијем поздравима црковни староста српског подвора Н. И. Свиридов и И. П. Хлебников.

Окуљени народ је опет испратио Његово Височанство одушевљенијем клицањем.

Његово Височанство одликовало је архимандрита Кирила II-ијем степеном Данилова реда.

Његово Величанство Краљ Александар паредно је својом посланству при крунисању у Москви, да се придружи пратњи Његовог Височанства Килаза Николе као почасна пратња до Биограда.

## Књижевност, умјетност и просвјета.

**Индијске пјесме. I. књига. Рамо.** Превео Симо Поповић, Цетиње државна штампарија, 1896.

Овај сјев потијече из најстаријег времена; био је написан језиком, који је изумро шест вјекова прије Христа, само

је вадух хладнији од мора, лупа и пибање таласа може навући купаоцу разне катарје и упоран реуматизам. Ако се осјети непријатност од јаких таласа при иначе једнакој или приближној температури ваздуха или мора, ко неће да изађе и да се обуче, добро је да се не противи, но нек плива на њима.

5.) По хемијском саставу морска вода спада у минералне воде. Количина соли није једнака у свима морима; — шта више, она је неједнака и на разним обалама, што зависи од утока великих ријека у близини, од дубине залива и испаравања водено површине. Количина тврдог остатка највиша је у Средоземном Мору, и колеба се од 32 до 45 грамова на литар воде. Јадранско Море близу Фијуме има 37.69/1000 поред Хвара 38.2, Дубровника 37.7 Ерцег-Новога 37. Улицњ ће имати још мање усљед струје с југа од Војане. Међу солима у морској води најјаче је заступљен хлор-натријум или кухињска со (око 26 гр.) за тим долази хлор-магнезијум, сумпорни и угљекисели креч и магнезијум, трагови јода и брома итд. Према томе утицај слано воде на кожу ограничава се кухињском сољу. Продирући и омекнало слојеве коже се ускачава раздражење кожных живаца, које производи хладна вода, те брже изазива реакцију. За то се брже и осјети топлота у морској води, него у слаткој (пријесној). Кад се вода на површини тијела испари, остану честице соли, и подржавају раздражење коже за свој вријеме купања. С тога нека лица с осјетљивом кожом одмах при првом купању добију сврабеж, црвенило и чиреве по тијелу, чему су, поред соли, узрок и ситно инфузорије из флоре Noctiluca, које вечером дају фосфорично свјетлацање, а својим цаљама драже кожу.

што се у вљигама сачувао. То је језик санскритски, и овај сјев рјечито нам тумачи и јасно доказује, како може умно благо да један језик онјектовјечи, који изумре на устима народа.

„Рамо“ је само днo великог индијског епског сјева „Рамајана.“ а преводен је на српски по њемачком Холцмановом преводу, и одиета, когод га прочита, из свега срца захваљује нашем пјеснику, и зажељеће, да што прије добије у преводу и читав сјев, и то баш из његовога пера, које нам тако јасно излаже лијепијем српскијем језиком благо срца и ума народа, који је изумро прије двадесет и пет вјекова.

Стари ајонски цар Дазарат сазивље краљеве на скупштину, и саопштава им, да предаје владање Раму сину од прве жене, међу људима најбољему. Краљови радосно кличу: „Благо царству, благо нама! Овој се радости краљева одазивље цео народ. На први глас се обрадује и Кејкеја, друга жена царева. Али једна слуга царичина такв гљев разбуди у царичи да јој се заведе, бајиници се од јарости на тле, да ће ту умријети, или да ће Рамо прогнан бити, а на престо доћи њезин син Фарат.

У том стању цар затијече своју Кејкеју, и забринут пита је што јој је. Она му одговара да ће му казати, али прије нека се закуне, да ће јој жељу испунити. Цар се Рамом заклиње, да ће учинити, штогод зажели.

Она му напомиње, како га је једном од смрти избавила, и како јој је тада обећао да ће јој испунити двије жеље. Сада захтјева, да на мјесто Рама зацари Фарата, а Рама у прогонство да пошље у пустиње, за четрнаест година. Цар се разљути, и обори на њу свој гљев, како је заслужила. Она му одговара, да га на то заклетва веже! Цар се тада скамени, на јекну „Рамо!“ и паде као мртав. Кад се освијести, моли немилостиву Кејкеју, да га опрости свијех мука.

Јер су чих људи од оправдан  
То гоничанство доброг Рама?  
Ког прание првом свијета  
Обишљу похваљана.

Што ће му рећи мати Касала и жена Сита, што људи ја бједан међу њима? Прозрен, проклет од свег свијета, прије вромена људи пред Бога правде. Смидуј ми се, ево моја сијела глава тиче ноге твоје!

Кејкеја не попушта. За задану вјеру човек даје и сам живот.

Свеј он држа ријеч своју —  
Везај и сада од аза чина!

Цар обдијеље и оста као змија мађијама ошнана. Рамо долази, а цар викну „Рамо!“ и не мога ни ријеч више. Кејкеја тражи од Рама да обећа, да ће очино обећање испунити. Рамо: испунићу, кунем ти се — ријеч Рамова доста је једна! — Кејкеја му открива, што треба да учини, да спасе оца од невјерства. Рамо са свом готовошћу одговара:

Вршић вољу родитеља  
То је сину права срећа;  
Наивестија дужност то је  
И врлина од свих већа.

Овака ријеч цару ерне цијепаше, и од бола занијем.

Кад је то чула мати Рамова, жена и брат од треће жене царево одговарају га од те одакле, а он им одговара, да то

Кад кожа не подноси морску воду, треба прекинути купање 3—4 дана, узети топлу бању, и тијело намазати каквом мањћу, или уљем. Због упорног чешања и еритеме по некад треба купања са свим напустити.

Као што смо видјели, дјетство морских купатила састоји се нешто у одузимању топлоте, а дјелимиче у дражењу кожных живаца термичним, механичким и хемијским агентима. По истраживању Вирхова морска бања може понизити температуру тијела од 1.50° до 2° С. Венеке је чинио оште, доказујући, да се при употреби морских купатила апетит повећава, да у мокраћи има више урата, да се, дакле, промет материје убрзава, а да усљед свега тежина тијела расте. Д-р Mess напротив тврди, да су његови клијенти првд дије недрјеле опали, на при крају циклуса купања, и истом посље неколико недјеља и мјесеца могао је с поузданошћу констатовати, да су пунији и тежи. Посљедње мишљење ближе је стварности. Судећи по причању других и по личном искуству на себи, жени и оба своја сина у два разна морска купатила, донета човек изгуби у тежини тијела за вријеме купања (не гледајући на то, што се одмах боље душевно и тјелесно осјећа), али се то касније дубоко надокнади.

Ни купање у мору љети, ни само бављење поред мора у владније доба није за свакога. За обоје, особито за купање, потребна је извесна снага и способност организма, да се одупре: — да довољно одговара на енергични спољни утицај. Укрепљење бива само онда, кад има довољно реакције на јаке надражаје слане водене масе и морског ваздуха. Прије свега потребан је добар желудац да прими веће количине хране, који се тражи усљед повећана промета материје. Но и при сла-

судбиња хоће. Њихове основне прекоре он сузбија благошћу аићелске душе. Кад бисмо хтјели навести који стх на тог њиховог разлагања пуног љубави материјске, братске, сунрушке и синовље, требало би их свијех редом преписати.

Најосније мати му даје благослов, да га прати. Али га и вјерна Сита прати и брат Лакшман. Најдирљиви је растанак са добријем царем, који завршује:

Ох, зле плаче врлинама,  
Које милог сина диче!  
Ал' опрости ону злому,  
Племенити вазначиче!

Рамо крече у колима. Народ га зауставља, да га се нагледа. Стари, дјеца одевуд трче, о колима једни висе. Благо-свиљају Ситу и Лакшмана, што прате Рама.

Цар гљеван па Кејкеју прелази код материје Рамове, која га негује. У великоме јаду цару пода на ум једне ноћи како је у младости нехотице убио једног младића, једину потпору старијех родитеља, на буди царичу и прича јој тај жалостиви догађај. Стари отац испосник изрекао је тада над Дазаратом проклетство: Ти нијеси радећ убио, ал' си мо са јединцем раставио. Нека и теби час посљедњи прии јад наоблачи!

И та клетва сада цара стиче.

Цар Дазарат тужећ тако  
На Рамоу ма ке руди  
Надахнуо је у највишој  
И жалости и у муци.

Млади Фарат, син зле Кејкеје, бавио се код свог ђеда. Ту је сину ружак сан, на га је притиснула зла слућња. Посланици Кејкејине долазе по њ. Племенити Фарат ле налази никода до мајку. Тужн за оцем. И пита за милу браћу Кејкеја му каже све што је било. Фарат плану страшнијем гљевом:

Родитеља мог убио,  
Кршнице ми, а не мати!  
Због тебе се стичећ морам,  
Вас свијет ће ме презирати!

У царској дворани скупили су се главари, да прогласе Фарата за цара. Фарат одбија, на међу народ излази, и позивље га да иде с њим тражити Рама, најбољег међу људе. А народ му се одазивље:

Слава Раму, нашем цару  
Слава теби, праведниче!

Фарат са сином војском паоди Рама. Браћа се изгале. Кад је Фарат казао, да је отац умро, Сита и Лакшмао закукају и с њима Фарат. Рамо их мудро тјешн, ал се не обе на престо вратити.

Слава, срећа, част, богатство,  
То су тежине људских груди;  
Ал' вјера је прије свега —  
Тврд ва вјеру вада буди!  
Ко пречеће даном вјером,  
Ко не држи рјеч задану,  
Тога претца не поштују,  
Богони се тога мају.  
Пренјерника снак се клони,  
Нето ка' од љуте змије;  
За то оцу ријеч задану  
Држат морам, друге није!

Кад су чули Рама, у дивљењу и у тузи занијемине. Ал' један брамин устаје, да га наговори циничкијем разлозима.

Шта је отац? Ништа друго,  
По клас у ком зрно било;  
Крв и месо угрђано,  
Што је себе насладило.

бости органа за варење, кад је ријеч само о промјени крме, бављење на мору често је од користи, ако се удружи са потребном дијетом и употребом разних stomachica, минералних вода и т. д. Ако је циркулација крви јако отежана усљед каквог недостатка у срцу, кад постоји плућни процес у велико развијен, ваља бити врло смотрен при шиљању болесника на море. Тешки облици ангинас pectoris, бронх. астме, велике истерије и развијене живчане раздражљивости, органских промјена у мозгу, наклоности к душевним болестима — погоршавају се у крају мора. Разливени облици русе (eczema) по кожи, и у опште осјетљива кожа не подноси приморје, а још мање морску воду, као ни очне болести што не трпе сјај мора.

Према томе не смију се купати у мору особе које пљују (Haemoptoe) или блују крв (tinea rotundum, рак); које имају мапу у срцу; које може кап да удари; жене, које су наклоњене крволивтењу из материје итд. Како регулисање топлоте у хладним морским бањама бива на рачун резервна сала, купање у мору рђаво подноси лица мршава, сувине малокрвна и реконвалесценти — особито ако дуго у води остају; стари, јер им је кожна циркулација изгубила енергију и способност за реакцију, а приливи крви у главу су им опасни због атероматозе судова. Ту, као и при сувинијој нервозности најбоље је, да се почне са подгријаним морским бањама, и према унијавности при њима и остане. Више за њих довољно помоћи од морског ваздуха.

У зимње станице крај мора паљу од важада особито бонике, који болују од органа за дисање. Док проф. Сигмунд у свом дјелу „Südliche Klimatische Curorte“ тражи за потпуно меку климу температуру, која се колеба само у границама између

Људи, што све дужност пазе,  
Мјужи су ми, нико тако!  
Јадан им је живот они,  
А по смрти једнак свако!

Рамо строго укори брамина. Фарат брани брамина: „он се мучи, да те како у велима преобрати.“ Ал' га немогоше никако умолити, и вратише се, славећ Рама похваљана, који остаде, чекајући да изтече рок изгнанства.

Овијем смо хтјели само спустити један зрачак на Рама, који се описује у истој Рамајани као закон и бранич вавеле, основач и одржач правде, богат врлинама, љубљен од свакога, истинит, праведан и хладнокрван, изданиан као свјетско море, стапан као Хималаја, при-бјежиште свега истинитога и праведнога!

Ето каквом је књигом Симо Поповић обогатио српску књижевност у њезином садашњем застоју, када материјализам хоће да савлада идеализам и у младом српском народу, који само идеалима може да побједи. За то би смо ради били да се ова књига што више чита.

## УПУСТВА ЗА ПРОУЧАВАЊЕ СЕЛА ПО СРПСКИМ ЗЕМЉАМА.

(Из „Српс. Повиња.“)  
(Свршетак.)

### II. Тип села.

а.

1. Је ли село подијељено на крајеве или мале или џемате и како се зову? Ко лико су крајевни удаљени један од другога и да ли су растављени потоком или ријеком?

2. Има ли засељак<sup>1)</sup> уза село и како се зове? Има ли тај засељак свога кмста? Да ли се и засељак дијели на крајеве и како се зову?

3. Јесу ли поједине сеоске куће у крајевима у близу или су једна од друге удаљене и колико? Ако су куће сеоске раздалеко, јесу ли збијене и у шор поређане бар поред друма, гдје су механе, дућани, ковачница никола и црква? Од кад су се почеле ту куће збијати.

У селима, дје су куће једна од друге дадеко (села разбијеног типа), важно је измјерити одстојање бар између 3—4 сеоске куће. То се може учинити или мјером од 10—20 метара, коју има скоро свака општинска власт, или корацима.

4. Колико има кућа у појединим крајевима било села било засеока.

5. Имају ли сви становници једнога краја једно или више презимена и која? Имају ли становници једнога краја исту славу или преславу?

6. Је ли било задруга у појединим крајевима села и има ли их још? Од колико су душа веће задруге?

Ова питања се тичу поглавито оних села у Србији, која су подијељена на крајеве, који су један од другога удаљени, а куће су у појединим крајевима или раздалеко или у близу. У прву врсту, т. ј. у прави тип разбијених или раптрканих села спадају села цијелог ваљевског округа,

<sup>1)</sup> У неким областима, на пр. у Ужичком округу и ваљевској Подгорини, зову и крајеве села засеоцима. Проматрач нека се не забуни овим питањима и нека каже да се село дијели на засеоке (а не као што ја питама на крајеве и т. д.)

12—16° С., умјерену влажност међу 60 и 80, и умјерени ваздушни притисак од 740—750 мм. По тог сталног идеала нема. Главне јужне санаторије леже на југу од Алпа и по обалама Средоземног Мора, Кан, Ница, Ментона, Санремо (Riviera di Ponente), Нерви, Специја, Катанија, Палермо, Мадера и др. стекли су свој глас климатичким лијећењем извјесних облика туберкулозе. Од ближних нам мјеста са питомам климом да споменемо: Крф у Јонском; Лакрому (Дубровник), у Истрији Лезицу, и у повије доба много рекламасану Абаџију на Јадранском Мору.

Бављење на мору ради уживања изванредно чистог морског ваздуха и благе климе у опште се препоручује: при катару гркљана, остацима од пасвритичног екеудата, бронхиту, емфизему, рикавцу (tussis convulsiva); при малокрвности и разноврсним болестима живачне и подне системе, које отуд потичу (као неснавање, дисменореја, аменореја); при наклоности к назебу, катарима и реуматизму усљед разнежене коже и слузокожа; при спорој реконвалесценцији од тешких болести (као тифуса, дифтерије); при торпидним ранама; рахитизму, и у опште при слабој исхранености организма због спорог промета материје. Особито благотворни утицај производи морски ваздух на физично напредовање скрофулозне дјеце. Ако се баве сваке године по више мјесеци на мору, нестане у њих и посљедњег трага скрофулозе, на паравно и клице за сичију (туберкулозу.)

У уређеним и богатим селиштима поред мора комбиничу благодати оживљавајућег морског ваздуха са употребом лимана као најпоузданије средство за скрофулозне. Гдје овог нема, подгријевају морску воду за такву дјечу. Купање у отвореном мору препоручује се дјеци с тор-

горњи дио подринског округа, крагујевачки, горњи, већи дио подунавског округа, за тим ужички, руднички, дио крушевачког округа (од западне Мораве на југу) и већи западни дио топлничког округа. Осим тога као да има таквих села и по нишком округу. Ређа су села са крајевима, који су један од другог удаљени, а куће су у њима збијене, и таква су села у Власини и у врањском Поморављу.

По горњим питањима треба дакле поглавито испитивати села у побројаним крајевима Србије.

б.

Села у осталим крајевима Србије ваља испитивати по овим питањима:

1. Ако су куће сеоске у близу, збијене, дијелили се и тада село на крајеве (и које) или не? Ако се дијели, јесу ли крајева са свим један уз други или међу њима има неког размака и одређених граница? Колико је растојања између крајева?

2. Јесу ли куће у оваквим селима без реда растурене или су тако поређане, да село има улице или шпорове. Је ли само једна главна улица у селу (пored друма) или двије, које се сјеку у облику крста, или их је више?

в.

1. Особито је потребно проучити што више села око Црног Врха: и она са југоисточне и она са крагујевачке стране, за тим села на зап. и ист. страни Глидињских Планина (Самар, Тиква, Татарна), на лијевој и десној обали западне Мораве од Чукојеваца до Крушевца, села око ријеке Расине и на сјеверној и јужној страни Јастрепца. Поменути су крајеви међе између села са збијеним и растуреним кућама.

2. Може се и у крајевима, гдје су села са кућама, које су удаљене једна од друге, наћи село са збијеним кућама, и обрнуто. Такви су случајеви особито важни и код њих треба најважније испитати положај села, поријекло становништва, његове задружне прилике и постанак села.

3. Поред поменутих два главна типа села има их, која чине прелаз и у којима су куће подаје једна од друге, али не онако далеко као у селима ужичког и рудничког округа или горњег Подриња. Најтеже је утврдити села овога средњег, прелазнога типа, и за то је потребно да проматрач, коме су позната села у ужичком или рудничком округу или у горњем Подрињу, каже, јесу ли куће у селу, које проучава, онолико далеко једна од друге као у поменутих крајевима. А у сваком случају потребно је измјерити одстојања бар између неколико кућа. Осим тога, у оваквим случајевима ваља се обавијестити, да јаче збијене куће не припадају једној породици, која се издијелила? Да се у опште не могу у селу извојити групе кућа, које су у близу, и припадају различитим породицама? Да овдје није било раширено село, па око његових кућа постајале нове, и тако се умјетавем нових кућа из међу старих раширених развио овај средњи прелазни тип села?

4. Има села, у којима су неколико кућа у близу, друге су јако раширене, треће су збијене. Оваквих села има нарочито у ужичком округу. Њих испитивалац не може описати, ако се буде држао ових питања. Он из упуства треба да

види само што се тражи, а такво село може се са свим самостално описати. Нека увијек каже и зашто су куће у једном крају села са свим у близу, на другом збијене, а у трећем раширене? Да није томе узрок земљиште? Да нијесу куће у близу услед растурености имања појединих сељака?

5. Која су најмања села у околини и зову ли се у говору поселице?

### III. Кућа, двор и окућница.

Под двором се разумије кућа и све стаје, које си око ње, а ограђено су за једничком оградом (леткама, тарабом, платом или врткама.) Окућницу или подкућницу чине градина или багта, воћњак и забран, забел, (брањина, гај.) У селима збијенога типа нема окућнице, често ни двора; код њих ваља одговорити само на она од следећих питања, која их се могу тицати.

1. Је ли у двору само једна кућа или постоји и гостионска кућа или конач или башкалук.

Је ли кућа у сред двора или на истрајуку?

Од чега се граде сеоске куће (брвнаре, плетаре, од ћирпича, зидане, од набоја?)

Како се зову поједини дјелови куће и чему служе?

Имају ли куће диванану или доклат?

Имају ли високе или ниске кровове?

Нарочито пажњу ваља обратити на старе куће брвнаре, каквих још има у Шумадији, ужичком, ваљевском и подринском округу, и опширно их описати.

2. Каквих стаја има око куће и чему служе (вајат или кмет, амбар или земник или изба, хлебна пећ, амбар или кош, чардак, качара, кошара, кочина, плевња, трло или тор или заметина, сушница или цушница и дрвљаник или дрвник)?

Ваља обратити пажњу, да нема око куће и каквих других зграда осим поменутих; како се зову, чему служе?

Јесу ли те зграде у истој оградни са кућом, у двору?

Какав је распоред тих стаја у двору?

3. Има ли око куће окућница и из чега се састоји.

4. Служе ли плевње (плеваре) само за смјештање сламе, шаше и сјена или се у њима и стока држи?

Јесу ли плевње у двору или су све сеоске плевње заједно изван села? Ако је последњи случај, бави ли се који члан породице дуже код плевњи и шта тамо ради?

### IV. Појате или станарнице (станови, стајнице, салаши, бачије,) колибе пивнице.

1. Имају ли сељаци своје појате (источна Србија и нови крајеви) или станарнице (зап. Србија); на ком су мјесту и колико је оно удаљено од села?

Има ли појату свака сеоска кућа? Има ли сељака или сеоских кућа, које имају двије или више појата или станарница? Колико појата има цијело село?

Помјештају ли се појате и зашто?

Од чега се граде појате и шта има око њих (трла, сираве за буњање итд.) Ко се од чланова породице бави код појата или станарница, колико времена, шта ради?

и асимиловање, а крв се не пљује, проф. Бенет тврди, да смтрена купања или обливања у топле дневне поправљају опште стање и мјесни процес.

Купање у мору забрањује се: при хроничним јако развијеним инфилтратима с крвоинтењем из плућа; при навали крви у јетру и при неоплазмама у њој; при свима акутним болестима с грозницом. Трудне жене до 5 мјесеца могу се купати, али пажљиво, избегавајући ударе таласа. У вријеме мјесечног прања ваља купање прекидати. Даље искључују употребу купатила: органични недостатци у срцу; наклоност к навали крви у главу; атероматозна дегенерација судова; парализе воданоаплетичних; свјежи ревматизми и ексудати у зглобовима.

Узраст до 5 год. по Аптон-у треба пажње при купању у мору, јер оно изазива немиран сан и друге живчане појаве — особито у бојажљиве дјеце. Али сам се ја из сопственог опита увјерио, да се и дјеца чим поју ногом, у Јуну и Јулу, кад је температура ваздуха и мора готово подједнака, могу уносити у отворено море, наравно, лагано, милујући их и храбрећи.

Има још других начина употребе морске воде: каде (бање) са подгријаном морском водом, на пр. ревматични и скрофулозни с ексудатима; преливања и душеви, особито у дјеви, кад се због рђавог времена не може у море; пијење при хроничним жедудично-црвеним катарима с конституцијом; испирање при увећаним крајницама (амигдалама), хроничном катару ждријела, при упорном течењу из вагине и т. д.

Да при крају изнесемо још неке практичне напомене.

Сезона купања траје на југу дуже него на сјеверу. У Јадранском мору од Трста до Улицња може се купати од прилике од пола Маја до краја Августа. Бо-

2. Има ли у околини црновуначких појата и на којим мјестима? Колико има Црновунаца (Ашана, Карагуна, Куцовлаха, Урка, Аромуна) и колика су им стада? Праве ли качканаљ или продају млијеко другима? Кома продају своје производе (сир, масло, вуну, овце?) Колико се времена задржавају на тим мјестима? Долазе ли одавно на мјеста, на којима су сада? Куда слазе преко зиме?

Ваља или посетити или распитаваньем сазнати за сва мјеста, на којима има Црновунаца или их је било.

3. Имају ли сељаци колибе (саше) у пољу, од чега се граде, на што служе, колико времена и ко проводи у њима?

4. Какве су то зграде куће и чему служе? Какве су то зграде кулаче (ужички округ?)

Има ли село пивнице (или земнике?) Која села у околини имају пивнице? Колико имају поједина села? Кад се и колико сељаци у њима баве? Јесу ли пивнице у виноградима или изван њих? Како зову групе од пивница (пољане у Жупи?) Има ли уз пивнице кућница грејалица?

### V. Приче и тумачења о именима села, засељака и њихових крајева.

1. Има ли прича, којом се тумачи име села, засеока или крајева?

Да нијесу досељеници, који су засновали село, и име му дали по селу из кога су они?

2. Да крајеви села немају име по брду, коси или у опште по мјесту, на којем су?

Да крајеви немају имена по занимању (сдашњем или пређашњем) већина становника (на пр. качарска, гочобијска, Ђурчишка, муганџишка мала итд.)

Да се не зову по имену мјеста или области оних, који су их населили?

3. Да ли се засељак или село звало кад год друкчије и како се звало, и да ли се зна, кад је то име промијењено, и зашто?

### VI. Поријекло становништва, постанак села, помјештање села, солишта, сашораванье.

а.

1. Шта причају стари, поуздани људи о пореклу свих и осталих сељака? Одакле су се доселили и кад? Зашто су се кренули из свог старог мјеста? Колико их било?

Је ли тада већ било села или су га они засновали?

Ако су га они засновали, онда како је доцније расло село: или само прираштајем (умножавањем) становништва или и досељавањем и одакле?

Који су крајеви села старији, који новији? Ако су их населили досељеници из различитих области, онда који су које крајеве населили?

Да ли досељеници једне области имају исту славу и коју? Коју славу слава досељеници који су дошли из појединих области изван Србије (на пр. досељеници из Дробњака, од охридског краја итд.)

Има ли цијело село исту славу? Има ли засељак исту славу, које село? Или засељак и поједини крајеви села имају различите славе и које? Откуда то?

лесници у опште мало разбирају о томе, у које ће доба сезоне поћи на море, обзиром се само на то, кад им је најудесније. Међу тим треба водити рачуна о температури воде по мјесцима. Слаба дјена, нервозне женске и реконвалесценти, код којих реакција теже наступа, ваља да се купају у жарко доба — од 15 Јуна до 15 Августа. Напротив, одрасли људи, са јачим здрављем и кожом мање осјетљивом, нек изаберу почетак и свршетак сезоне, кад је море хладније — ради силнијег дражења коже. Исти тај савјет вреди и што се тиче дневног распореда часова купања: од 11 до 4 по подне (кад је вода топлија) — за слабе, а прије и послеје тога за снажне особе. У опште: купање је најкорисније, кад се топлота воде мало разликује од топлоте ваздуха.

Не треба се никад купати одмах по једу, него ваља причекати по 2—3 сахата, а код дјеце мање, јер у њих пробава (на ресе пиће) иде брже. Тако исто не ваља одмах по купању сјести за ручак, јер то смета реакцији коже. Ко не подноси купања на штерце, нек узме шољу кафе, чаја или млијека.

Купати се треба без костјума, јер непосредни додир воде производи бољи ефект на кожу. Гдје то није могуће, ваља костјум да буде што простији. Није истина да морска вода квари косу у жена но је послеје славе воде тешко осушити. Ако се густи коса после купања измије слатком водом и очешља, слами или воштани пепири и кесце могу зар послужити само оротив сунца.

Прије купања не треба чинити дуге и уморне шетње, нити дуго на вјетру свучен стојати, да се сувишно не би губила топлота, потребна за реакцију.

Има два различна начина, по којима се кретало и креће сталовништво у Србији и из околних земаља у Србију. Њих треба имати у виду при распитивању о порекалу становништва и о постанку села досељавањем, и за то на њих нарочито скрећем пажњу проматрача.

Један је процес природан, који се одавно и стално врши, а то је постепено, непримјетно слажење са виших крајева Србије у ниже, питомије и у новије вријеме (од ослобођења Србије, а у неколико и преје) и сигурније, и досељавање из околних српских земаља. Услед овог тихог процеса слазе поглавито појединци и поједине породице. Такви су многи досељеници зап. Србије, који су пореклом из Херцеговине, сјеничког краја (Пештери,) Босне и старог Влаха. Они већином улазе у састав становништва села, која постоје; ријетко оснивају нове крајеве или села. Основали они ново село или не, проматрач треба на њих да обрати нарочиту пажњу и да се најважније распитаваньем обавијести, колико има у селу породица, које су се овим начином доселиле.

Од многог се већ значаја за постанак села, чини ми се, и за јачање старих села и у опште за насељавање Србије оне сеобе, које су наступале услед ратова, или других каквих већих невоља у околним српским земаљама. Оваким је начином постао велики број села, и то у западној Србији досељавањем Херцеговаца, Босанаца и Црногораца, негдје и Сврљижана (околина Биограда,) а у ист. и јужној Србији досељавањем Косоваца, Знепољаца, Чичињана итд.

Проматрач треба да се обавијести којим су од ова два начина настали или се увећали крај, засељак, село. Ни за једно питање не треба више пажње него за ово, и испитивалац треба да јави оно, што је најпоузданије, пошто буде о досељавању више пута и од различитих људи слушао.

2. Да вије неко село постало од другог старијег и великог села у близини?

Услед чега су се доселили становници из тога већег села и населили овдје?

Да нијесу биле далеко појате, трла и њиво, па су се због тога одвојили од старог села и засновали ново? Је ли онда ново село на мјесту, гдје су биле појате, трла итд. матице, т. ј. тог старог села?

Или услед пренасељености старог села (матице села) било мало потребног простора? У том случају зашто су сељаци изабрали мјесто, на ком су, за ново село?

Или је услед неких других узрока одсељавањем постало ново село од матице села?

3. Да није из засеока постало село? Услед чега и кад?

4. Да није које село постало из онаких, старих рударских насеља?

5. Има ли села, посталих из манастирских насеља или прњавора? Кад се и како то збило? Да није село на манастирском метоху? Како је и услед чега оно постало?

6. Која су села постала из читлука или чифлика? Кад и како?

7. Има ли крајева, засељака или села, која су постала услед тога, што се задруга издијелила?

За оваке случајеве, који су вјеро-

важно је питање: колико треба остати у води? Здрави људи ово питање себи и не постављају: остају док им је воља: — дуго и много. Свакако и њима је најбоље, да буду у мору од 15 и не преко 30 минута; нервозним женама, дјечи и реконвалесцентима 5 до 15 мин., а са свим слабијим само да се загнуру на 2—3 мин. Потребно је изаћи тим прије, што је вода хладнија и немирнија.

У уређеним купатилима служе се по изласку из мора душевима из славе и слатке (пријесне) воде, да би се избегле навали крви к мозгу и главобоља. У истој сврси употребљају се и топле бање погу. Ако је од вјетра закљонито и иначе топло, боље да се тијело не брише, већ да се кашље на сунцу испуше, како би остали соли кожу вас дан дражили. Иначе гдје се то не може, или не тражи, ваља, пошто се истару коса и кожа, натирати чаршавом, а још боље грубом рукавицом. Цијело тијело, а особито болесни орган. Ради брже и потпуније реакције треба за тим чинити активне или пасивне покрете, шетњу, гимнастику. Са свим слабијим могу лећи у топлу постељу, и попити чај, кафу, ракију.

Што се тиче броја купања у једној сезони, правило је, да се купа једном дневно. Пуни и снажни људи и скрофулозна дјеца могу се купати два пута на дан, нарочито кад су јаке врућине, а три пута дневно ником се не препоручује. Са свим слабе особе нек се купају једном у два и три дана.

У опште се рачуна, да је 25 до 30 купања доста за једно љето.

(Свршиће се)

пидним обликом скрофулозе, са јако развијеним поткожнолојним слојем, с упорном кривавицом и гнојењем из ушију.

Морска купатила, као средство за одмор и овежење раг excellence, препоручују се и оним људима, који умно раде (научници, професори, чиновници,) па се иза тога у шкољивим забавама „одмарају“ (карте, шах, биљар у кафанској загушљивости); оним, који се душевно и тјелесно претјерано напрежу, а немају времена нити воље, да послеје тога чине потребно сваковремено кретање на чистом ваздуху. Даље при слабој дјелатности мишића услед недовољне инервације након различитих акутних болести; при простотој анемији и диспепсији; при малој истерији и хипохондричном расположењу духа убојених лица; при раздражљивој слабости од неуредног начина живота; при сперматореји, импотенцији хроничном катару мехура (мокрачне бешике) и уретре, као ови не зависе од механичких узрока. При бијелом прању, ако је последица неправилног положаја, материце и ендометрија употребљавају убризгавања морске воде напореда с купањем, а при тромој столици (затвору) пију уз то слану воду и употребљају клизме.

Хидроуерација из ријечне или морске воде сваки разнежену кожу и умањавана наклоност к знојењу и пазељима. Морска купатила и мрки ваздух, ускоравајући нутритивни процес, корисни су код подагрчних и пелоричних као допуњавајуће лијечење после употребе минералних вода и топлих бања.

Добре резултате од купања посматрају су такође у болестима респирационих органа: при рикавцу (tussis conv.), бронхијалном катару, умјереној синџи, при почетном стадију туберкулозе с незнатним индурацијама и катарима врхова (apex) без haemoptysis. Кад је повољно варење

ватни, а немамо за њих потврде, ваља распитавати нарочито у ужичком и рудничком округу и у горњем Подрињу, гдје постоји тежиња, да куће буду што даље а има и великих задруга, које се дијеле. Ваља дакле распитавати: има ли случајева, да је неки члан подијељене задруге саградио кућу на имању, далеко од села, и да је на том мјесту, временом постао или крај или засеолак или село.

Како село мисли о том првом насељенику, који је подигао кућу далеко од села? Зашто је он то урадио?

8. Ако се зна, да је једно село постало од другог (ма на који начин) или да у близини има село са истим главним именом, колико су онда удаљена једно од другог?

6.

1. Има ли у околини селишта или старих селишта? На ком су мјесту и колико удаљена од данашњих, најближих села? Има ли на њима још остатака од старијег насеља? Шта се прича о тим селиштима?

Особиту пажњу ваља обратити на селишта поред старих друмова и старих граница Србије, јер их ту има највише.

2. Да није село са данашњег селишта измијештено услед поплаве или других природних узрока?

Да ли је измијештено услед болести (н. пр. чуме)?

Да није село расељено наредбом власти?

Оваких ће случајева бити у Мачви, утицајем књаза Милоша и по осталим, нарочито планинским крајевима Србије. Ваља обратити пажњу и на новија саморавнања и селишта, која су услед тога постала.

3. Је ли приликом помјештања постало опет једно село или два и више, и која су то села?

4. Да није саморавнањем и саселавњем од два или три стара, мања села постало једно, веће село, а њихова мјеста прозвата селиштима?

5. Да није на селишту било турско насеље?

### VII. Занимање становништва.

1. О чему се село више бави, о сточарству или о земљорадњи?

Који је производ сеоског рада најпознатији?

Баве ли се селаци још о чему осим о сточарству и земљорадњи? Има ли на ир. међу њима кампорезаца, мајстора (дунџора, зидара,) дрводелца, мугавија и тако даље?

Има ли дућанија у селу? Поред свог главног занимања да ли раде и земљу?

2. Иду ли селаци у печалбу или аргатоване? Ко иде и колико их иде?

Колико траје вријеме једне печалбе или етоја (кад полазе и кад се враћају?) Куда иду у печалбу?

Каквим се занатом баве (ћерампије, колари, дунџери итд.)

Колико једна глава заради у печалби?

3. Има ли уза село цигански крај? Јели у селу или је подалје?

Јесу ли то влашки или турски Цигани? Којим језиком говоре?

О чему се баве (коритари свирачи и т. д.)?

Има ли цицелих села циганских? Којих Цигана? О чему се баве?

Др. Ј. Цвијић

проф. Велике Школе и управник Географског Завода.

## ДОМАЋЕ ВИЈЕСТИ.

Цетиње, 14 јуна.

(С Двора.) Њезина Свјетлост Кијагињца Јелена стигла је у понедељак из Москве, у пратњи г. Миша Поповића, адјутанта Његовог Височанства Господара, и своје гувернанте.

— Појас се чека на повратку из Москве Његово Височанство Престононаследник Књаз Данило.

— У недељу био је објед у Двору у част г. Логотетиса, генералног консула грчке краљевине на Цетињу.

— Јучер је био објед у Двору у част начелнице нашег дјевојачког института Софије Петровне, и њене помоћнице Марије Александровне, на ком је био и г. Аргиропуло, царско-руски министар-резидент на Цетињу, са својим секретарем, г. Вурцељом.

(Личне вијести.) Његово Височанство преговоре г. Митрополит Хади-Сана Косановић синоћ је стигао овдје из Опшња. — Г. маркиз Кастелџанко, оцупомоћени министар и изванредни

посланик италијански на Цетињу, отпунуто је у Италију. — Гђа дра Јепка из Љубљане, и г. Мелко Гонс (Гучетић), властелин дубровачки, долазили су да прихвате своје ћерке из нашег дјевојачког института, и том приликом имали су част да буду примљени у приватној аудијенцији од Њезиног Височанства Кијагиње Милене.

(Из дјевојачког института.) У недељу је било у дјевојачком институту благодарење на читање билежака. Са задовољством билежимо да се успјех ученица показао одличан. Ученице су се већ разишле својим кућама.

(Липска пећина.) Прошло је већ 5 г. од како по наредби Господаревој прегледана је та пећина, да ако би се нашла у њој жина вода, о којој се причало у народу. За исту сврху спуштали су се тамо људи још у вријеме Владике Петра II. Воде тамо има и прелијена је, чишта капавица, која се скупила у мали, плитки језерца; само што није у великој количини; а главно — лежи она предубоко и доћи до ње не може се без великих спрова. Али за природника и у опште за љубитеља природе Липска пећина представља велики интерес због мношества сталактита и сталагмита, којима су украшени ти подземни салони у виду ледова или мосура, који се спуштају одозгор, и стубови и ступици, који по мјестима пружају се од врха до шипа, или су пречењени до подак, као год у каквој римској развалини. Ваздух је свуда лијеп и лак за дисање; а жубор танких струја воде, које се спуштају с бокана, посред мртве тишине, а у великом простору, сачињава ту природну музику, која пријатно ласка уху и буди у човјеку поетско осјећање.

Опис те пећине у „Гл. Црногорца“ већ обратио је на њу пажњу страних природњака, који иза тога долазили су на Цетиње и ишли до пећине, али унутра нијесу могли спуштати због недостатка припрема.

Да се уклони ова неприлика, неки Добрићани начинили су сталну једну спрему за спуштање, којом се може служити у свако доба, само ко се пријави уочи тога дана.

Ова спрема састоји се у томе, да одозгор руна је попоњена јакијема стрже вијема штицама на још јакијема гредама, укупним с једно на другу страну у стијену, а посред пода начињена је четвртаста руна, кроз коју с помоћу даланна на јаким конопима спушта се једна столица. Ви сједите на ову столицу и спуштате се полагано у дубљину до близу 15 метара, али не видите те дубљине под собом, само видите, како испред вас пену се навише стијене те руне. Далан и сво је начињено тврдо и темелито.

Доље дочекује вас човјек, који је спуштан испред вас, и помаже вам сести са столице; на одмах можете улазити у унутрашњост пећине. Овај је улазак прије био тако тјесан, да је кроз њога требало провуквати се потрушкено; али сада он је проширенији тако, да можете улазити, само сагнувши главу.

Унутра наравно требају фењери; а пут је само по мјестима раван и мало тежак; али понајвише раван и глатак, као год попоњен. Спуштивши се у пећину назад десетак дана, ми смо били зачуђени, што нијесмо нашли ниђе глиба, и ако је било вријеме кишовито.

x.

## ТЕЛЕГРАМИ „БЕЧКОГ КОР. БИРА.“

ПARIЗ, 9 јуна. — Камара је примила пројект, којим се Мадагаскар проглашује француском колонијом са 329 против 82 гласа. Такођер је примила дневни ред о укидању ропства на Мадагаскару са 544 гласа.

РИМ, 9 јуна. — „Стефани“ доноси из Цариграда, да је аустро-угарски посланик учинио кораке за умирење Крита тражећи намјештање хришћанског гувернера, уместову уговора од Холепа, и сазив народне скупштине. (То све обухвата Султанова прада, већ издата. У. Г. Ц.)

РИМ, 10 јуна. — Краљ је одликовао генерала Валдисеру великијем крестом војничког савојског реда.

БУКАРЕШТ, 10 јуна. — Велики скуп либералне странке гласовао је повјерење влади и чинио је велике овације Стурџи.

ЛОНДОН, 11 јуна. — Керзон је саопштио у парламенту, да преговори шест држава с Портом трају у корнет Крићана. За вријеме преговора не може ништа више изјавити.

АТИНА, 11 јуна. — Битка код Васивеино трајала је читав дан. Резултат није познат. Прваци Милоштама и Амфиретима на састанку прогласили су сједињење с Грчком, заклевши се, да неће остављати оружје прије него се то оствари. У битци код Сасало устани су плјенили три тона. Војска за освету масакрирала је пејач по селима.

АТИНА, 11 јуна. — Владини листови одговарају на преставку Портну односно пошљања муниције и добровољаца на Крит, да се влада држи савјета велесила, али да не може стати на пут приватној помоћи.

БЕЧ, 12 јуна. — Књаз Црногорски са министром Србије Смићем и са Књажевима Дашлом и Мирком данас су учинили излет на Семеринг.

ЦАРИГРАД, 12 јуна. — Побуна у Хаурану врло озбиљна. Турски кругови јако су узнемирени са држања Грчке, која допушта официрима да иду на Крит.

АТИНА, 12 јуна. — Официри с „Нептун“ стајајући се по Канији били су инсултирани од Турака. Француски консуло уложио је протест код гувернера.

БУДАПЕШТА, 12 јуна. — Банфи је одговорио на интерпелацију, да је Аустро-угарска у унутром споразуму са осталијем државама, да се на Балкану уздржи status quo.

БЕЧ, 13 јуна. — Књаз Црногорски посетио је Цара Франца Јосифа који му је одрратио посјету у хотелу. Затијем је Књаз примио грофа Годуковског и турског посланика у Бечу.

БЕЧ, 14 јуна. — Црногорски министар иностанијех дјела г. Вуковић учинио је подужу посјету грофу Годуковском.

ЛОНДОН, 14 јуна. — Керзон је изјавио у доњој кући, да нема аутентичнијех вјести, да су редовне трупе учествовале у пљачкању крићанскијех села. Посланици велесила заједнички раде да се остваре мјере, које ће успоставити ред. Консуларно звјешће из Вана потврђује добро држање власти и војске. На позив Султанов инглешки, руски и француски консуло посредују у корнет умирења.

ЦАРИГРАД, 14 јуна. — Грк Јованаки сфенио био је наименован за кајмакама у Цејгуну. На Криту се настављају мањи сукоби; изгледа да се неће отворити народна скупштина, јер заступници не оћу да дођу у Канију. Абдула наша тражи појачање војске.

БЕЧ, 15 јуна. — Књаз Црногорски јучер је примио италијанског посланика Нигру, и персијског министра Нериманкана. Књаз је синоћ у 9 сати кренуо с великом пратњом у Биоград. Србијски министар Симић представио је Књазу на железничкој станици Станчова, бугарског дипломатског агента у Бечу, и Јовичића свог секретара. Срби бечки предали су Књазу киту цицјећа уз одушевљено клицање „живио.“ Књаз је захвалио за ову овацију, стиснуо је руку Станчову и Јовичићу, па је кренуо, уз ново најодушевљеније клицање „живио.“

ПARIЗ, 15 јуна. — Умро је Војвода Немур.

АТИНА, 15 јуна. — На Криту по који усамљени сукоб. Сви очекују успјех дипломатскијех преговора. Почиње се и овдје бити мање несмиштености.

## На знање.

Претплатницима који су положили претплату за „Глас Црногорца“ само за I-ву и II-гу четврт или прво пола године

претплату на 1. Јула. Ко жели и даље примати лист за III-ћу и IV-ту четврт или цијело друго пола године, нека изволи до 1. Јула послати претплату: из унутрашњости поштом-ским упутицама на Управу Државне Штампарије, а из иностранства коме је наручије на г. Петра Рамадановића у Котор.

Ко до 1. Јула не пошље претплату, лист ће му се обуставити.

Цетиње, 1896.

Управа  
Државне Штампарије.

## СРЕЋКЕ ЗА 12-ТО КОЛО

Српске државне класне лутрије готове су могу се добавити у свима подјелама и великом избору бројева код потписаних овлашћених предаваца.

## 12-ТО КОЛО

По измијењеном плану поред досадањих великих добитака од 100,000, 70,000, 50,000, 40,000, 30,000, 20,000, и т. д. и т. д. има још и једну премину од

## 200,000 ДИНАРА

Укупан број добитака износи 15,000 и 1 премину на сирам 30,000 издатих срећака; значи да половина издатих, срећака мора добити.

Срећан играч може у овом колу добити

## 300,000 ДИНАРА

Прилика се даје свакоме да окупа своју срећу са познатим издатком што га играч на ову цицјељ жртвује ствара себи могућност да постаје богатим.

У прошлом броју већина главних добитака пала је на срећке што их је наша радња продала.

Учтиво позивамо пошт. играче да се за куновину срећака обраћају на нас.

Наручбине из унутрашњости Србије и иностранства извршујемо брзо и тачно Звјештаје о резултату сваког вучења као и свако друго пушпо извјешће, достављамо одмах нашим поштованим играчима. План играња на захтјев шаљемо сваком о нашем трошку.

Цијена је срећкама за 1. класу цицјелој 24 половини 12 четвртини 6 и осмини 3 динара у сребру.

Вучење је 1. класе 5 јула 1896 године.

Биоград, маја 1896.

С поштовањем  
Кокановић и Васић.

## О Г Л А С

GRAND HOTEL NATIONAL, WIEN  
(Taborstrasse.)

Обновљен, једини велики бечки хотел, у коме се не рачуна ни послуга ни осветљење. 200 соба од по фюр. а. в. 1. — Куватило бравојан и бравојан (telephon.) Пристајитија колоднора и лађа у непосредној близини. Умјерене цијене. Погодба при дужем бављењу. Говоре се свм. модерни језици — on parle toutes les langues modernes. —

А. Хартхамер Ф. М. Мајер  
управитељ (3—10) власник.